

Թան արդարապես չի կարող լինել որքան որ անհատը իր անհատականությամբ և իր անհատականությամբ...

ՏՆՏԵՍԿԱԼ

ՍԿԶՐՈՒՄԻ ՍԵՂԱՆԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏԱՌԱՏ Բ

Պատմական տեղեկություններ և նոր գրառումներ ջանաց ջրայ:

- 1. Երկրի և Երկրագնդի մասին հարցերը 2. Երկրի և Երկրագնդի մասին հարցերը 3. Երկրի և Երկրագնդի մասին հարցերը...

1. Հին պատմությունների մեջ դրամի վերաբերյալ գործողություններից վրայ յոր գտնուած տարածում ու վերի վերջոյ տրուած տեղեկութեանցը նայելով...

Տես թիւ 71-72

ուն թիւները օտար ժողովրդաց հետ չէ շարժուցած, մեկուսի մտքին անցած չքէ լար որ ինք բոլորովին անանկ գործով մը զբաղի, որով ինք մեջը գտնուած հասարակութեանը մնացած մասին զբաշտման գործառնութիւնները դիւրանան:

Հաւանական է, որ երբոր դրամի գործածութիւնը օր օրի աւելնալով այլ և այլ ժողովրդաց մէջ տարածուեցաւ, անոնց ամեն մէկին յատուկ դրամներուն իշխուքը զտուութեան աստիճանը և չարիք մէկ չըրալով անոնց առուստը ինչ վրայ գտնուած թիւները ծագած ըլլայ, ու ասանկով հարկ ըլլայ որ մասնաւոր մարդիկ այս գործին ըսկրին պարագայը:

Ինչ վերջոյն չափ խօսքերուն նայելով արդէն քրիտտոսի ժամանակէն սկսած էր հրէից մէջ հիմնուած սեղանաւորութեան մեկ քանի գործողութիւնները, զորօրինակ այլատեսակ դրամները իրարու հետ փոխելու և շահով դրամ տալ առնելը:

Երբ յիշեալ հեղինակներուն նայելով յայն սեղանաւորները գնով մը դրամ կը վարձէին ուրիշ գնով մը վարձաւ կուտային, գրաւ (բէհին) առնելով փոխ ստակ կուտային, ու մեկ տեղ մը ստակ կուտային ուրիշ տեղ իրենց վճարուելու պայմանաւ: Նոյնպէս օտար դրամներու առուստը կընէին, և կերեւոյ թէ երբեմն երբեմն կառավարութեան այլ ստակ փոխ կուտային:

Մատթ. խ. 12. Մարկ. ժ. 15. Դուգ. մթ. 45. Յովհ. բ. 15.

(ամեար) արահներ և այլն և այլն. Հռոմէականացի հետոյ հետեւ ըրած յաղթութիւններէն կայսերական քաղաքին մէջ անբաւ գանձ հաւորուեցաւ և այն ալ անշուշտ այլ և այլ կը շինէ, խառնուրդէ (այսպէս) և գինեբաղկացեալ ըլլալուն դրամաբանութեան հաստատութիւնը հարկ եղաւ: Թէպէտ Հռոմէացի կառավարութիւնը արդէն սովորութիւն ունէր գանձապետներ հաստատելու որ ժողովրդեան տուրքը կը ժողովին, բայց ասոնք հասարակաց պաշտօնեաներ էին, որ հասարակութեան օգուտ մը չունէին: Ուստի մասնաւոր մարդիկ սեղանաւորութեան ձեռք զարկին, և անոնք այլ իշխուքի հիմնուած սեղանաւորներուն պէս իրենց հարուստներուն աւանդապահութիւնը կընէին, որոնք իրենց միջոցաւ կը կատարէին ընկեր վճարքին վրանին պատուիրագրները (հալալէ) իրիկելով: Նմանապէս ասիէ անկէ վարձու դրամ կանուներն ու աւելի բարձր գնով ուրիշ վարձու կուտային, այս առ ամենայնիւ, կերեւայ, թէ այս սեղանաւորութեան գործը Հռոմէացի մէջ շատ յարգի չէր, ըստ որում հոն ալ շահով դրամ տալ առնելուն դէմ ժողովուրդը խիստ նախապաշարեալ էր:

Ըստոտոս կայսեր ժամանակ Հռոմէացի մէջ դրամագլուխ մը կազմուեցաւ քրէական յանցաւորներուն մէջէն տէրութեան տուգանք (ձէրի մէ) տուրու դատապարտուածներուն ստացուածքէն, և այն դրամագլուխն անանկ քաղաքացիներու փոխ կը սրուէր, որ առածին ետ վճարելու բաւական ապահովութիւն կընային տալ: Այս գործութիւնը քիչ մը փոփոխութիւն յաջորդ թագաւորներուն օրովն ալ շարունակուեցաւ:

Միջին դարու ժամանակ աշխարհք կրօնական կոնիւնտով տակն ու վրայ ըլլալու մէջ էր գրեթէ ամեն կենցաղագուտ զբաղմունքը դադարեցր կամ մոռցուեցր էր սուրբ հայրերուն շնորհիւ: Վաճառականութիւն ու արուեստ գրեթէ չէր մնացեր, որ սեղանաւորութեան կարօտութիւնը ըլլար: Բայց յիշեալ երբոր դարուն մէջ երբ վաճառականութիւնը տրեխն ծաղկեցաւ, խալիվա իշխուքի գրեթէ բոլոր առուստը իրեն սեփականացած էր, ուստի մեկ կողմէն դրամներուն յանձնարար հոն ժողովը, մեկ կողմէն անոնց պահպանութեան ներքինութիւնները, միւս կողմէն այն դրամներուն օտար երկիրներէ ըլլալը և գլխաւորաւ:

Կարողոս — կուստոս Գերմանիայի կայսրը և միւս բոլոր թագաւորները այս օրինակին հետեւեցան, և անոնց նայելով բոլոր պալատականներն ալ մօրուքնին եւեղուցին: Սեճն Պետրոս, այն մօրուհալած թագաւորը հրամայեց որ բոլոր ազնուականները վաճառականները և իր ուրիշ բոլոր հպատակները (բացի ի քահանայներէն ու պալատականներէն) որ մօրուքնին երկնցնել կուզէին, տարին 100 բուսլի վճարեն, ու հասարակ մարդիկը 1 քօփիկ: Սասնաւոր պաշտօնեաները քաղաքներուն դուռները կը կայնէին ներս մտնողն այս տուրքը առնելու համար: Այս հարստահարիչ անիրաւութիւնը կընդհատուեցաւ հակուստ (մէլ) մը համարուեցաւ: Ուստի, կայսրը հալալուստ հարող, անհաւատ համարեցին, և շատ ձեռք ուռներ, որ մօրուքնին սփռել տուէր էին, զգուշութեամբ պահեցին որ մեռած ժամանակին իրենց գերեզմանը դրուէի, կը վախնային որ առանց անոր մեռնողը անհաւատ կը մեռնի: Ինչ հանրապէս մինչև այսօր գե:

պէս հինգաճներուն օր օրի վատթարեցը հիմնուած մեր օրովը տեսնուածին պէս առուստուրին արգելք եղան, շրջաբերութիւնը շփոթեցաւ, ոչ միայն վճարումները դժուար եղան, այլ և այն երկիրներուն վրայ փոխանակագիր տուեղներուն առնողներուն ալ վնասաբեր եղաւ: Սասն փոխանակագիրները վնասով ծախուել, կամ որ նայնէ, սիսան վաճառականները բերելու տուած ապրանքնուն դիմը առածնուն աւելի վճարել ինչպէս որ դժբաղդաբար հիմայ մայրաքաղաքիս մէջ ալ կըլլայ կոր: Սոնց մէ գառ Սիօրէնցայի ժողովուրդը, ձեռագործութեան մէջ յատալ երթալու համար ըրած շարունակ ձիգերին վերեւը իշխուքի բոլոր երկիրներուն հետ աւելարակական յարաբերութեամբ կապեց, անանկ որ սեղանաւորութիւն հաստատուելը կընկին (իբի գաթ) հարկ մը եղաւ, եւ քիչ ժամանակին մէջ Սիօրէնցայի իշխուքի բոլոր առուստական երկիրներուն դրամական գործողութեանը կեդրոն մը եղաւ, ու այն աւելի թէ վաճառականները և թէ սեղանաւորները շատ հարստութիւն գանձեցին: Բայց այս ըսուած դրամաբաններուն ամենուն ալ մասնաւոր հիմնարկութիւններ էին: Սոնց մը կեդրոն իրիկելով:

Օ. Բ.

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒԻՐԻ

Կայսերական հրամանաւ Օմիւսից կուսակալ Բարձրապատիւ Ալեքսանդր Կ. Պրիս կանչուեցաւ և անոր սեղը ընտրուեցաւ Տէրութեան խորհրդայ Բարձրագոյն խոնին նորընտիր անդամ խմբակի փաշան:

Ընկերի նախկին կառավարիչ Գրիգոր Ղեմալէտախի փաշան Պրիսի կառավարիչ անուանեցաւ:

Պրիսի նախկին կառավարիչ Լուսիք Պրիսի փաշան Լուսիքի կառավարիչ անուանեցաւ:

Սիկովիցիոյ նախկին տեղակալ հաճի Ղեմալէտ փաշան Վաղնիսի կառավարիչ անուանեցաւ:

Վաղնիսի նախկին կառավարիչ Լուսիք փաշան Սիկովիցիոյ տեղակալ անուանեցաւ:

Չըլուրի տեղակալ Ֆէլուլլա փաշան դրան գործակալութիւնը Ղեմալէտ Կեֆէնիսի յանձնուեցաւ:

Շքօղայի կուսակալ Օմիս փաշան դրան գործակալ Սուսթաֆա աղան Գրիգորիանի տեսչան առաւ:

ԽՍԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԻՆ Կ. Ս. ԻԹԻԹԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ե. ՍԻԹԵՆՏԻՍԵԱՆ

յեցիկ կընէին: Հասարակաբար, մինչև որ այրուէ պատմուածանը չի հագնէին, այսինքն մինչև որ 21 տարեկան չըլլաին, առաջին անգամ մօրուքնին չէին ստիրեր: Այն ժամանակը իրենց ուրախութեան օր մը տօնախմբութիւն մըն էր, և այն առաջին մօրուքնին երախայրին (Թուրքանստ) ալ երկնազնուքը կը պահէին ու կը նուիրէին կամ Արդոնի, կամ Արամադայ և կամ Ասորդ կան:

Երբն իր մօրուքը սակի անօթի մը մէջ ընէլ տալով կապիտոլեան Արամադայ ընծայեց:

Օգոստոս 25 տարուան ըլլալէն ետեւ, հաճեցաւ իր մօրուքը ստիրել տալու:

Սեղանեան Սեթն մօրուքի մաղերը կը խէր, ու հային միջուկը կաթը թաթիկելով երեսին կը դնէր որ գոյնին թարմութիւնը (թաղէլք) տեղը մը նայ:

Արիանոս մօրուք թող տալը կրկին մտցուց և անոր նայելով Յոյք և Հրոսովմայեցիք ալ: Այս ժողովուրդները կրտսանդիանոսի ժամանակ մօրուքը կրկին ձեռեցին, ու Յուստինիանոսի

ժամանակ նորանց ձեռք տան: Սպանիացիները այնքան կը յարգէին մօրուքը, որ առաջները կեղծ (սուտ) մօրուք կը գործածէին թէ որ իրենց ունեցածը ուզածնուն պէս չըլլար:

Իրենց գեղեցիկութեամբը պանծալով մարդիկ բոլորին շատ մը կեղծ մօրուք կը պահէին, այլ և այլ ձեւերով ու գոյնով, ասոնց որ մեկը հասարակ օրերը կը գործածէին, որ մեկը հանգիստու օրերը, շապիկ փոխելու պէս մօրուք կը փոխէին:

Բայց այս տարօրինակ սովորութեանն զէջուութիւն ծագելով, 1351 ին տերութեան ժողովը Արախնի թագաւոր Տօն Փետրոսի նախադահութեամբ բը ժողովեցաւ ու վճռեց որ անկէ ետեւ կեղծ մօրուք չի գործածեն:

Սեթն Թ. մօրուքը երկնցնելու սովորութիւնը Գերմանիայի մէջ մտցուց: Մօրուքներուն բարեկարգելու ծիծաղելի խորհուրդը Ֆրեմտերիկոս Թ. ին կընծայէ:

Յուստին Բ. պապերուն առաջինը եղաւ որ մօրուք թող տուաւ, որպէս զի, կընէր, ժողովուրդեան աւելի պատկառելի երևնայ:

ղեցիկ ու խիտ (սրգ) մօրուք մը ունեցող բարի բնաւորութեան տէր ու քաղցրահամբոյր մէկը կը համարուէի, որ ըստ ժամանակին ու ըստ պարագայից ամէն բանի կը ղիջանի:

Երկար ու գանգուր (բըլբըրք) մօրուքը տկարամտութեան նշան է: Իրիկուն մը որ մէկը այս խօսքը կարդացեր էր, մտքը առաւ ու հայրին մօրուքը, որ սեմնէ թէ իր մօրուքն ալ երկայն ու գանգուր է, երբոր կընայէր, մօրուքը բռնկել սկսաւ: «Մ՛հ գոչեց ալ տարակոյս չի մնաց այս խօսքին ճշմարտութեանը»:

Ով որ յանցաւ ու տգեղ մօրուք մը ունի, աւելի կանացի յօտարութիւններ ու բնաւորութիւն ունի, քան թէ այրական:

Սեղանեան, երազին մէջ մօրուք կամ ընչայք տեսնելն անգամ կանանց համար բաղդի բացուելու նշան է:

Սոնց մը ինչ ինչ զգուշութեամբ յայտնուեցաւ, որ ինչ ինչ զգուշութեամբ յայտնուեցաւ, որ ինչ ինչ զգուշութեամբ յայտնուեցաւ, որ ինչ ինչ զգուշութեամբ յայտնուեցաւ: